

PANUN pakinoita

AINO KALLAS OULUSSA.

Aino Kallas on päivän nimiä ja hänen päiväkirja-sarjansa kolmas, keltakantinen vuosilta 1916—1921, on herättänyt vallan tavatonta huomiota. Eino Leino ja Aino Kallas tulisesitj rakastuneita toisiinsa, siinäpä kieltämättä aihe, joka kelpasi esteetikolle yhtä hyvin kuin kahviseuralaisille.

Entäpä Aino Kallas Oulussa? Totta on sekin, joskin »uutinen» on vanhanlainen, 40-vuotias tai ainakin melkein. Tätä päiväkirjasarjaa lukiessani sattui tosiaan yhtäkkiä silmäni merkintä »8. päivä, Oulu». Mitä tämä on, milloin on Eestin tuolloin omanaan pitämä kirjailijarouva ehtinyt etäiseen Ouluun asti?

Elettiin vuonna 1915. Maailmansota raivosi, Eesti tunsilonsa epävarmaksi tsaarivallan ja Itämeren välillä. Saksalaisetkaan eivät olleet kaukana. Kallakset, Aino ja Oskari lapsineen asuivat Tartossa, Kallaksen aseman ja persoonan takia olivat he hyvinkin tapahtumien polttopisteessä. Aika näyttää olleen hermoja kuluttavan jännittävää. Tulevaisuus oli pilven peitossa. Näin elokuun 14 päivänä, mutta kuukauden kuluttua suunnittele rva Kallas jo kirjallista esitelmämatkaa Suo-

meen, synnyinmaahansa. Loka-kuun 23. pnä on hän Helsingissä. Kohta tämän jälkeen ilmestyy hänen runokokoelmansa »Suljettu puutarha». Aikaisemmin samana vuonna oli jo ilmestynyt novellikokoelma »Lähtevien laivojen kaupunki». Depressiokausista huolimatta Aino Kallas elää voimakasta luomiskautta. Taiteilijakutsumus on hänelle kaikki kaikessa, mutta kiertueensa hän ilmeisesti on suunnitellut lähinnä itseään karaistakseen.

Marraskuun 3. päivänä rva Kallas on Tampereella ja 8. päivä onkin jo Oulussa päivätty. Esiintymiset ovat silloin jo takana ja kaikki onnellisesti ohi. Esitelmänsä esiintyjä oli tyytyväinen, mutta »vaikka minulla oli täysi huone kirjallisessa illassa ja kaikki edellytykset onnistua», kirjoittaa hän kirjansa, »lausuin anteeksiantamattoman huonosti». Tyytyväisellä mielellä hän kuitenkin kirjoittaa, että häntä on juhlittu ja pidetty hyvänä ja kukitettu. »Niin, alan tulla tunnetuksi — vihdoin viimeinkin! Mutta olenko sen onnellisempi — tuskin!»

Edellä olevasta sitaatista jätin pois maininnan »nuoresta» lehtori Pelkosesta, jonka kanssa käydyt keskustelut päiväkirjan mukaan olivat Aino Kallaksen paras muisto Oulusta. Herkkä,

hieno idealisti, näin sanoo Aino K. ihailijastaan.

Mikä tällainen »oululainen» lehtori Pelkonen on ollut? Kai-voin esille Kalevan ko. vuosikerran, löysin vastaavat päivät, totesin, että Aino K. oli esiintynyt työväenopistossa lauaintaina, 6. 11. luennoiden virolaisesta runoilijasta Lydia Koidulasta, pitänyt kirjallisen illan sunnuntaina, 7. 11, ja voittanut itselleen monta uutta ystävää. »Kiitämme kirjailijataria nautinto-riikkaista hetkistä, ja toivotamme toistekin tervetulleeksi», kirjoittaa Kaleva 9. 11. Molemmista tilaisuuksista yhteensä lehti kirjoittaa toista palstaa ja mainitsee kirjailijattaren nykyisin suomalaisen kirjallisuuden henkevimpiin ja älykkäimpiin edustajiin kuuluvaksi.

Entä lehtori Pelkonen? Päivää ennen rva K:n ensimmäistä Oulun esiintymistä julkaisee Kaleva Lauri Pelkosen allekirjoittaman kirjoituksen »Aino Kallas kirjailijana. Pikakuva.» Kun lukee tämän suurella innostuksella, lämmöllä ja asiantuntemuksella kirjoitetun esseen, ymmärtää jo hyvin, että nämä kaksi, runoilija ja runoilijan ystävä ja ymmärtäjä, ovat sympatiseeranneet, niinkuin päiväkirja nyt kertoo, Jo Pelkonen oivalsi kirjoittaa näin: »Harvinaisen itsenäinen henki meidän kirjallisuudessamme.» Tämähän on Aino Krohn-Suonio-Kallaksen kohdalla aina pitänyt paikkansa.

Mainittu lehtori ei luultavastikaan kauan vaikuttanut pienessä Oulussa, mutta olisi ilmeisesti saanut vaikuttaa! Tämän hetken »Kukka kukin» mainitsee v. 1890 syntyneen kouluneuvos Lauri Pelkosen, yli maan tunnetun miehen, tuolloin siis 25-vuotiaan. Sama mieskö?

Itse Oulusta mainitsee Aino K. vain muutamilla riveillä, mutta runoilijana piirtää hän todellakin aika tyyppillisen kuvan kaupungista: yöllä lumesta ja kuutamosta hohtavia kattoja, kaksi kylmää tähteä; aamulla — samat katot kirkkaan valkoiset, mutta niiden päädyt hohtivat rusoittavina, ruusunpunaisen savun noustessa savupiipuista.» Tyyppillistä!

— — —
Pienihän Oulu tuolloin oli, mutta kun tuosta 39 vuoden takaisesta Kalevasta vain viikon päivät selailemalla saatoin todeta, että samoin aikoina täällä lauloi Väinö Sola, piti satuillan Jalmari Finne, esitettiin teatterissa Pakkalan »Mcripoikia», konsertoivat Gerda Braxén ja hänen tuleva puolisonsa Ilmari Veneskoski, piti taidenäyttelyn Eero Snellman ja konsertin Pietarin hovioopperan ja New Yorkin Metropolitanin primadonna Mme Charles Cahies, niin voimme vain todeta, että seuraamista on nyky-Oulullaakin.